

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 3. apríla 2008^{*}

Vo veci C-331/06,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Rechtbank te Amsterdam (Holandsko) z 27. júla 2006 a doručený Súdnemu dvoru 31. júla 2006, ktorý súvisí s konaním:

K. D. Chuck

proti

Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory C. W. A. Timmermans, sudcovia L. Bay Larsen, K. Schiemann, P. Kūris (spravodajca) a J.-C. Bonichot,

^{*} Jazyk konania: holandčina.

generálny advokát: J. Mazák,
tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 27. septembra 2007,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, v zastúpení: E. Pijnacker Hordijk a S. J. H. Evans, advocaten,
- holandská vláda, v zastúpení: H. Sevenster, splnomocnená zástupkyňa,
- grécka vláda, v zastúpení: K. Georgiadis, ako aj Z. Chatzipavlou a O. Patsopoulou, splnomocnení zástupcovia,
- talianska vláda, v zastúpení: I. M. Braguglia, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- Komisia Európskych spoločností, v zastúpení: V. Kreuschitz a M. van Beek, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 16. januára 2008,

vyhlásil tento

Rozsudok

- ¹ Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 48 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva (Ú. v. ES L 149, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 35), v znení zmenenom, doplnenom a aktualizovanom nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 631/2004 z 31. marca 2004 (Ú. v. EÚ L 100, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 10, ďalej len „nariadenie č. 1408/71“).
- ² Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pánom Chuckom a Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (správna rada sociálnej poisťovne, ďalej len „SVB“) v súvislosti s tým, že SVB nezohľadnila poistné na sociálne zabezpečenie, ktoré pán Chuck zaplatil v Dánsku, pretože v čase podania žiadosti o dôchodok nemal bydlisko v členskom štáte.

Právny rámec

Právna úprava Spoločenstva

- ³ Článok 2 nariadenia č. 1408/71 vymedzuje osobnú pôsobnosť nariadenia a v odseku 1 stanovuje:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby alebo študentov, na ktoré sa vzťahuje alebo sa vzťahovali právne predpisy jedného alebo viacerých členských štátov a ktoré sú štátnymi príslušníkmi jedného z členských štátov, alebo ktoré sú osobami bez štátnej príslušnosti, alebo utečencami s bydliskom na území jedného z členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých.“

- 4 Podľa článku 10 nariadenia č. 1408/71 s nadpisom „Upustenie od podmienok bydliska — Účinok povinného poistenia na náhradu príspevkov“:

„1. Pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak, peňažné dávky v invalidite, v starobe alebo pozostalostné dávky, dávky v súvislosti s pracovnými úrazmi alebo chorobami z povolania a podpora pri úmrtí, nadobudnuté podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov, nepodliehajú žiadnemu znižovaniu, upravovaniu, pozastaveniu, odňatiu alebo odobratiu z dôvodu, že príjemca má bydlisko na území iného členského štátu ako je štát, kde sa nachádza inštitúcia zodpovedná za vyplácanie.

...“

- 5 V zmysle článku 48 nariadenia č. 1408/71 s nadpisom „Doby poistenia alebo bydliska kratšie ako jeden rok“:

„1. Bez toho, aby bol dotknutý článok 46 ods. 2, inštitúcia členského štátu nie je viazaná priznať dávky vo vzťahu k dobám dosiahnutým podľa právnych predpisov, ktoré uplatňuje a ktoré sa započítavajú v čase vzniku poistnej udalosti, ak:

— celková dĺžka týchto dôb nedosahuje jeden rok, a

— pri započítaní týchto dôb nevzniká nárok na dávky iba na základe ustanovení týchto právnych predpisov.

2. Príslušná inštitúcia každého z dotknutých členských štátov zohľadňuje doby uvedené v odseku 1 na účely uplatňovania článku 46 ods. 2 s výnimkou ustanovenia pod písm. b).

3. Pokiaľ by uplatnenie odseku 1 malo za následok, že sa všetky inštitúcie dotknutých členských štátov zbavili svojich povinností, dávky sa priznajú výlučne podľa právnych predpisov posledného z uvedených štátov, ktorého podmienky sú splnené, akoby sa všetky doby poistenia a bydliska dosiahnuté a zohľadnené v súlade s článkom 45 ods. 1 až 4 dosiahli podľa právnych predpisov tohto štátu.“

- 6 Nariadenie Rady (EHS) č. 574/72 z 21. marca 1972, ktorým sa stanovuje postup pri vykonávaní nariadenia č. 1408/71 (Ú. v. ES L 74, s. 1; Mim. vyd. 05/001, s. 83, ďalej len „vykonávacie nariadenie“) v článku 36 ods. 3 stanovuje:

„Ak má žiadateľ bydlisko na území štátu, ktorý nie je členským štátom, podá svoju žiadosť [o starobný dôchodok] na príslušnú inštitúciu toho členského štátu, ktorého právne predpisy sa na tohto zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnú osobu naposledy vzťahovali.“

Vnútroštátna právna úprava

- 7 Článok 6 ods. 1 zákona o starobnom dôchodku (Algemene Ouderdomswet, ďalej len „AOW“) znie takto:

„Na účely týchto ustanovení sa za poistených považujú:

a) rezidenti a

b) nerezidenti, ktorí podliehajú dani z príjmov zo závislej činnosti vykonávanej v Holandsku, a nedovršili vek 65 rokov.“

- 8 Podľa článku 7 AOW:

„Na starobný dôchodok v súlade s ustanoveniami tohto zákona má nárok ten, kto:

a) dovŕšil 65 rokov veku a

I - 1980

- b) bol v súlade s týmto zákonom poistený počas doby, ktorá sa začala v deň dovŕšenia 15 rokov veku a skončila v deň dovŕšenia 65 rokov veku.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

- 9 Pán Chuck, britský štátny príslušník, býval a pracoval v Holandsku v období od 1. septembra 1972 do 1. apríla 1975 a od 1. januára 1976 do 31. decembra 1977. Počas deviatich mesiacov medzi týmito dvoma obdobiami pracoval v Dánsku, kde platil poistné na sociálne zabezpečenie. Od 1. januára 1978 má bydlisko v Spojených štátoch. Keď dovŕšil vek 65 rokov, podal na SVB žiadosť o starobný dôchodok.
- 10 SVB priznala pánovi Chuckovi počínajúc decembrom 2000 nárok na starobný dôchodok, ktorý bol znížený o 90 % za 45 rokov, počas ktorých nebol poistený. Pri výpočte výšky tohto dôchodku SVB nezohľadnila doby poistenia dosiahnuté v Dánsku, a to z dôvodu, že pán Chuck už nemal bydlisko na území niektorého členského štátu, a preto si podľa SVB nemohol uplatňovať nárok podľa článku 48 nariadenia č. 1408/71.
- 11 Pán Chuck proti tomuto rozhodnutiu uplatnil na SVB námietky, tá ich však rozhodnutím z 2. januára 2002 zamietla. Pán Chuck následne podal žalobu na Rechtbank Amsterdam.
- 12 Tvrdí, že podľa článku 48 nariadenia č. 1408/71 mali byť pri výpočte dôb poistenia zohľadnené doby poistenia dosiahnuté v Dánsku. Skutočnosť, že v čase podania žiadosti nemal bydlisko na území členského štátu, by nemala brániť uplatneniu uvedeného článku 48.

- 13 Dňa 27. júla 2006 Gerechtshof te Amsterdam rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Ak má pracovník v čase dovŕšenia dôchodkového veku bydlisko mimo [Európskeho] spoločenstva, má sa článok 48 nariadenia [č. 1408/71] uplatniť rovnako ako v prípade, keď má dotknutý pracovník bydlisko na území Spoločenstva?“

O prejudiciálnej otázke

- 14 Vo svojej otázke sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 48 ods. 2 nariadenia č. 1408/71 ukladá príslušnej inštitúcii členského štátu, v ktorom mal štátny príslušník niektorého členského štátu naposledy bydlisko, aby pri výpočte starobného dôchodku tohto pracovníka, ktorý má v čase podania žiadosti o výplatu tohto dôchodku bydlisko v treťom štáte, zohľadnila doby odpracované v inom členskom štáte za rovnakých podmienok, ako keby mal tento pracovník ešte stále bydlisko na území Spoločenstva.

Pripomienky predložené Súdnemu dvoru

- 15 SVB sa domnieva, že nariadenie č. 1408/71 garantuje nároky a dávky len pracovníkom, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva, a z judikatúry Súdneho dvora nemožno vyvodiť, že osoby, na ktoré sa vzťahuje pôsobnosť tohto nariadenia, si z neho môžu automaticky vyvodiť nároky.

- 16 Ďalej dopĺňa, že článok 48 uvedeného nariadenia by bola táto inštitúcia povinná aplikovať v prípade žiadateľa o dôchodok, ktorý má bydlisko mimo Spoločenstva, iba vtedy, ak by dávky, ktoré majú byť predmetom úhrnu, boli exportovateľné na základe článku 10 nariadenia. Tento článok pritom zaručuje iba možnosť exportovať dôchodok do iného členského štátu. Z toho vyplýva, že dánske orgány nie sú povinné exportovať dôchodok do tretieho štátu, takže by bolo nelogické, aby článok 48 nariadenia zaväzoval holandské orgány zohľadniť poistné, ktoré pán Chuck zaplatil v Dánsku.
- 17 SVB tvrdí, že keďže právo Spoločenstva nepočíta s exportom takýchto dávok, *a fortiori* z neho nie je možné vyvodiť právo exportovať úhrn poistných období na základe článku 48 ods. 2 nariadenia č. 1408/71. Tento záver potvrdzuje článok 7 nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 166, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 72).
- 18 Holandská vláda ako argument v prospech kladnej odpovede na položenú otázku uvádza, že článok 42 ES s cieľom podporiť voľný pohyb pracovníkov zavádza systém, ktorý zabezpečuje ich nároky zo sociálneho zabezpečenia. Na tieto účely tento článok zakotvuje jednak úhrn všetkých dôb poistenia na vznik a zachovanie nárokov na dávky mimo územia jednotlivého členského štátu a jednak povinnosť vyplácať dávky na celom území Spoločenstva. Navyše článok 36 ods. 3 vykonávacieho nariadenia zakotvuje postup na podávanie žiadostí o starobný dôchodok osobami, ktoré nemajú bydlisko v niektorom z členských štátov.
- 19 Ako argument v prospech zápornej odpovede na uvedenú otázku holandská vláda uvádza, že nariadenie č. 1408/71 má uľahčiť voľný pohyb pracovníkov a ich rodín v rámci Spoločenstva, čo je názor, ktorý potvrdzuje aj znenie článku 42 ES, podľa ktorého má Rada Európskej únie prijať opatrenia na zabezpečenie vyplácania dávok osobám s bydliskom na území členských štátov.

- 20 Napokon holandská vláda zdôrazňuje, že ak by sa starobný dôchodok musel vypočítavať v súlade s článkom 48 ods. 2 nariadenia č. 1408/71, neznamenaloby to, že je exportovateľný do tretieho štátu, aby tam bol vyplatený. Táto otázka nie je nariadením upravená a podlieha výlučne vnútroštátnej legislatíve.
- 21 Komisia Európskych spoločenstiev navrhuje odpovedať tak, že ak má pracovník v čase dovŕšenia dôchodkového veku bydlisko mimo Spoločenstva, článok 48 nariadenia č. 1408/71 sa musí uplatniť rovnako, ako keby mal bydlisko na území Spoločenstva. Otázka, či sa bydlisko nachádza na území Spoločenstva alebo mimo neho, podľa nej nemá žiadny vplyv na uplatnenia tohto ustanovenia.
- 22 V tejto súvislosti tvrdí, že z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že nariadenie č. 1408/71 má za cieľ jedine koordinovať vnútroštátne systémy. Zachováva tak existenciu rôznych vnútroštátnych systémov, v ktorých vznikajú rôzne pohľadávky voči rôznym vnútroštátnym inštitúciám.
- 23 Navyše je zjavné, že pre uplatnenie týchto pravidiel je rozhodujúcim kritériom vzťah medzi pracovníkom a systémom sociálneho zabezpečenia členského štátu, v ktorom bol pracovník v danom období poistený, pričom sa neberie do úvahy miesto výkonu pracovnej činnosti.
- 24 Komisia z toho vyvodzuje, že ak by sa postupovalo v súlade s názorom SVB, podstatne by sa tým znížila účinnosť zásady úhrnu zakotvenej v nariadení č. 1408/71. Žiadne ustanovenie práva Spoločenstva však neukladá povinnosť vyplácať dávky sociálneho zabezpečenia v treťom štáte. Spôsob vyplácania týchto dávok naďalej upravuje vnútroštátne právo.

- 25 Grécka a talianska vláda v podstate zastávajú rovnaký názor ako Komisia. Grécka vláda tiež poukazuje na význam článku 36 vykonávacieho nariadenia, ktorý sa zameriava na situáciu žiadateľa, ktorý v čase podania žiadosti o dávky nemá bydlisko na území Spoločenstva.

Odpoveď Súdneho dvora

- 26 Je potrebné pripomenúť, že Súdny dvor už rozhodol, že článok 51 Zmluvy EHS (zmenený na článok 51 Zmluvy ES, ďalej zmenený, teraz článok 42 ES) zachoval rozdiely medzi systémami sociálneho zabezpečenia členských štátov, a teda aj v právach osôb, ktoré v týchto štátoch pracujú (rozsudok zo 7. februára 1991, Rönfeldt, C-227/89, Zb. s. I-323, bod 12).
- 27 Nariadenie č. 1408/71 nezavádza spoločný systém sociálneho zabezpečenia, ale zachováva existenciu rôznych vnútroštátnych systémov a jeho jediným cieľom je zabezpečiť koordináciu týchto systémov (rozsudok z 5. júla 1988, Borowitz, 21/87, Zb. s. 3715, bod 23). Zachováva existenciu rôznych systémov, v ktorých vznikajú rôzne pohľadávky vo vzťahu k rôznym inštitúciám, voči ktorým má poberateľ dávok priame nároky buď čisto na základe vnútroštátneho práva, alebo na základe vnútroštátneho práva doplneného podľa potreby právom Spoločenstva (rozsudok zo 6. marca 1979, Rossi, 100/78, Zb. s. 831, bod 13).
- 28 Súdny dvor tiež rozhodol, že nariadenia prijaté na vykonanie článku 51 Zmluvy musia byť vykladané vo svetle cieľa sledovaného týmto textom, ktorým je zabezpečiť nastolenie čo možno najúplnejšej slobody pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva (pozri rozsudky z 12. októbra 1978, Belbouab, 10/78, Zb. s. 1915, bod 5, a zo 14. novembra 1990, Buhari Haji, C-105/89, Zb. s. I-4211, bod 20).

- 29 Je nesporné, že nariadenie č. 1408/71 sa výslovne nezaoberá takou situáciou, o akú ide vo veci samej, čo sa týka vplyvu miesta bydliska poisteného v čase podania žiadosti o starobný dôchodok na výpočet jeho nárokov na dôchodok za doby odpracované v rôznych členských štátoch.
- 30 Článok 2 uvedeného nariadenia totiž pre svoje uplatnenie vyžaduje len splnenie dvoch podmienok, a síce, aby pracovník bol štátnym príslušníkom niektorého členského štátu (alebo aby mal postavenie osoby bez štátnej príslušnosti alebo utečenca s bydliskom na území niektorého členského štátu), alebo aby podliehal alebo v minulosti podliehal právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov.
- 31 Pokiaľ ide o článok 10 toho istého nariadenia, ten zakazuje ustanovenia o bydlisku len medzi členskými štátmi.
- 32 Ako však zdôrazňuje generálny advokát v bode 44 svojich návrhov, nariadenie č. 1408/71 sa usiluje dosiahnuť cieľ definovaný v článku 51 Zmluvy tým, že predchádza možným negatívnym účinkom, ktoré by výkon slobody pohybu pracovníkov mohol mať na nároky pracovníkov a členov ich rodín na dávky sociálneho zabezpečenia, najmä pokiaľ ide o pracovný život migrujúcich pracovníkov, ktorí platili poistné do rôznych systémov sociálneho zabezpečenia, čím im má poskytnúť právnu istotu, že si podobne ako pracovníci, ktorí nevykonali svoje právo na voľný pohyb v rámci Spoločenstva, zachovajú nároky na dôchodok vyplývajúce z poistného, ktoré zaplatili v dôchodkovom systéme.
- 33 Tým, že zakotvuje úhrn dôb poistenia kratších ako rok, dosiahnutých v systéme určitého členského štátu, a dôb poistenia dosiahnutých v iných členských štátoch, článok 48 uvedeného nariadenia prispieva k zabezpečeniu slobody pohybu pracovníka medzi členskými štátmi.

34 Ďalej je potrebné konštatovať, že článok 48, ktorý svoje uplatnenie nepodmieňuje miestom bydliska žiadateľa v čase podania žiadosti o starobný dôchodok, nemožno vykladať tak, že premiestnenie bydliska zo strany dotknutej osoby do tretieho štátu by samo osebe mohlo spochybníť jej právo na výpočet starobného dôchodku v súlade s pravidlami zakotvenými v uvedenom článku.

35 Okrem toho zo znenia článku 36 ods. 3 vykonávacieho nariadenia jednak vyplýva, že žiadosť o starobný dôchodok môže nerezident podať v niektorom členskom štáte, a jednak, že žiadosť musí byť adresovaná príslušnej inštitúcii členského štátu, ktorého právne predpisy sa na žiadateľa naposledy vzťahovali. Zákonomodarca Spoločenstva teda počítal s takou situáciou, v akej sa nachádza pán Chuck ako rezident tretieho štátu, ktorý kedysi pracoval a platil poistné vo viacerých členských štátoch.

36 Z uvedeného vyplýva, že na pracovníka, ktorý sa nachádza v rovnakej situácii ako pán Chuck, sa pri výpočte jeho starobného dôchodku musí vzťahovať zásada úhrnu dôb odpracovaných v členských štátoch, tak ako je definovaná v článku 48 ods. 2 nariadenia č. 1408/71.

37 Okrem toho je namieste zdôrazniť, že posledný dotknutý členský štát nemá povinnosť vyplatiť tento dôchodok na území tretieho štátu.

38 Je totiž potrebné zdôrazniť, ako to urobil generálny advokát, že hoci článok 10 nariadenia č. 1408/71 zakotvuje vymáhateľný nárok na výplatu dôchodku v ktoromkoľvek členskom štáte Spoločenstva, ani nariadenie, ani žiadne ustanovenie práva Spoločenstva nevyžaduje od členských štátov vyplácanie dôchodkov do tretích štátov. Z toho vyplýva, že spôsob výplaty takéhoto starobného dôchodku sa naďalej spravuje ustanoveniami vnútroštátneho práva členského štátu, v ktorom sa nachádza inštitúcia dlhujúca tento dôchodok.

39 Vzhľadom na všetky uvedené úvahy je na položenú otázku potrebné odpovedať tak, že článok 48 ods. 2 nariadenia č. 1408/71 ukladá príslušnej inštitúcii členského štátu, v ktorom mal pracovník, štátny príslušník niektorého členského štátu, naposledy bydlisko, aby pri výpočte starobného dôchodku tohto pracovníka, ktorý má v čase podania žiadosti o výplatu dôchodku bydlisko v treťom štáte, zohľadnila doby odpracované v inom členskom štáte za rovnakých podmienok, ako keby mal tento pracovník stále bydlisko na území Spoločenstva.

O trovách

40 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

Článok 48 ods. 2 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, v znení zmenenom, doplnenom a aktualizovanom nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 631/2004 z 31. marca 2004 ukladá príslušnej inštitúcii členského štátu, v ktorom mal pracovník, štátny príslušník niektorého členského štátu, naposledy bydlisko, aby pri výpočte starobného dôchodku tohto pracovníka, ktorý má v čase podania žiadosti o výplatu dôchodku bydlisko v treťom štáte, zohľadnila doby odpracované v inom členskom štáte za rovnakých podmienok, ako keby mal tento pracovník stále bydlisko na území Európskeho spoločenstva.

Podpisy